Erhvervsuddannelserne skal appellere til flere unge

Ledernes udspil til at løse den fremtidige mangel på erhvervsuddannede

Juni 2018

LEDERNE

Brug for nye initiativer for at få flere faglærte

Manglen på faglært arbejdskraft er udbredt allerede nu og tiltager de kommende år, hvor der kan komme til at mangle op til 85.000 faglærte allerede i 2025, jf. Danmarks Vækstråd (2016).

Der er de seneste år taget en række politiske initiativer for at øge tilgangen til erhvervsuddannelserne. Der er spæde tegn på, at det har øget interessen for de faglærte fag.

Dog vælger mange unge fortsat gymnasiet i stedet for en erhvervsuddannelse.

Skal det lykkes at få markant flere faglærte, er der brug for at bygge videre på tidligere reformer og gøre erhvervsuddannelserne mere relevante for unge og det fremtidige arbejdsmarked.

Lederne foreslår, at der sættes ind på følgende tre områder for at gøre erhvervsuddannelserne mere populære:

1. En erhvervsuddannelse skal oftere være udgangspunktfor at blive iværksætter
2. En erhvervsuddannelse skal give solide ledelsesmæssige kompetencer
3. Flere kvinder skal finde vejen til flere erhvervsuddannelser

Endelig er der brug for en række generelle initiativer.

Iværksætter-drømme

For det første. Der er brug for, at erhvervsuddannelserne fremover appellerer til unge, der har iværksætterdrømme og drømmer om at etablere egen virksomhed eller være iværksætter i en eksisterende virksomhed. Som iværksætter kan man også selv være med til at præge den faglighed, der kendetegner en erhvervsuddannelse.

1. **Iværksætterdrømme hos unge skal vækkes på erhvervsuddannelserne med følgende initiativer:**
   Iværksætteri skal fremgå af erhvervsuddannelsernes formålsparagraf for at sende det klare signal til unge og deres forældre, at man med en erhvervsuddannelse er klædt godt på til at gøre karriere som iværksætter. En justeret formålsparagraf vil betyde, at erhvervsskolerne arbejder målrettet med at forberede unge til en karriere som iværksætter.
2. Erhvervsuddannelsernes profil som iværksætteruddannelse skal styrkes ved, at der indføres et iværksætterifag på erhvervsuddannelserne.

En erhvervs-uddannelse skal være starten på karrieren som leder

For det andet. Skal erhvervsuddannelserne appellere til flere unge, er det afgørende, at unge og deres forældre ikke er i tvivl om, at erhvervsuddannelserne også er en vej til at blive leder med det ansvar og de muligheder, der følger heraf. I dag er forberedelsen af de unge til en karriere som leder stort set fraværende. Det gælder også inden for gængse kompetencer som f.eks. projektledelse.

Erhvervsuddannelserne skal klæde unge på til at blive fremtidens ledere med følgende initiativer:

3. Der skal fokus på ledelse som fag og kompetence i erhvervsuddannelserne – bl.a. projektledelse og styring.
4. Eleverne skal have mulighed for at vælge (ekstra) valgfag om ledelse.

Mere køns-uafhængigt uddannelses valg

For det tredje. Der er i dag stor forskel på, hvilke erhvervsuddannelser som kvinder og mænd vælger.

Skal det lykkes at øge antallet af faglærte, er det nødvendigt, at flere kvinder også vælgererhvervsuddannelser, hvor mænd i dag traditionelt fuldfører en erhvervsuddannelse og omvendt.

Erhvervsuddannelserne er også for kvinder. Der er brug for følgende initiativer:

5. Der skal formuleres nationale måltal for andelen af kvinder og mænd på erhvervsuddannelserne, og der skal følges op på, hvor langt skolerne er på www.uvm.dk.
6. Der skal afsættes en pulje til udvikling og forsøg med nye toninger af eksisterende erhvervsuddannelsesprofiler på det tekniske område. De nye toninger skal appellere mere til kvinderne.
7. Virksomhederne og erhvervsskolerne skal i samarbejde finde og beskrive rollemodeller med faglærte kvinder, også kvinder i lederkarriere. Formålet er, at rollemodellerne kan bruges til at skabe interesse på uddannelser, hvor kvinder i dag er underrepræsenteret.

Andre initiativer, der kan understøtte flere faglærte

Udfordringen med at sikre tilstrækkelige personer, der kan arbejde som faglærte, er dog så stor, at der også er brug for en række initiativer, som generelt kan være med til at få flere unge til at starte på en erhvervsuddannelse. Det handler først og fremmest om, at erhvervsskoler, kommuner og virksomheder skal gøre en ekstra indsats i forhold til at gøre det mere attraktivt at vælge en erhvervsuddannelse.

Flere unge skal i gang med en erhvervsuddannelse med følgende initiativer:

8. Kommunerne skal fastsætte målsætninger for, hvor mange unge der skal påbegynde en erhvervsuddannelse i hhv. 2020 og 2025.
9. Erhvervsskolernes incitament til at tilvejebringe flere praktikpladser skal skærpes ved, at manglende opfyldelse af måltal medfører økonomiske sanktioner. Manglende opfyldelse af måltal foreslås at udløse et negativt tilskud pr. aftale på 7.400 kr. (svarende til tilskuddet pr. opfyldt aftale).
10. Karakterkravet for optag på en gymnasial uddannelse skærpes – krav gældende fra 2019 om mindst 5 i gennemsnit af alle afsluttende standpunktskarakterer suppleres med krav om f.eks. 3 (mod i dag 2) i gennemsnit af alle prøvekarakterne (alternativt, skal der indføres dimensionering (kvoter) af alment gymnasium (stx)).
11. 10. klasse i sin nuværende form afskaffes og erstattes af en ny 10. klasse målrettet erhvervsuddannelserne.
12. Virksomhederne skal have en øget tilskyndelse til at oprette praktikpladser. F.eks. kan merbidraget (Praktikplads-AUB) på 27.000 kr. pr. elev, som en virksomhed mangler at ansætte i forhold til sit måltal, øges.
13. Erhvervsskolernes incitament til at sikre, at elever gennemfører en hvervuddannelse, skal øges ved, at færdiggørelsestaxameterets andel af undervisningstilskuddet hæves på grundforløb II og på hovedforløbet.

På de følgende sider er der en nærmere analyse af erhvervsuddannelserne og en række anbefalinger til, hvordan flere kan få en erhvervsuddannelse og dermed matche behovet på arbejdsmarkedet.

Udspillet indeholder følgende:

1 Erhvervsuddannede er en mangelvare 5

1.1 For få unge vælger at blive faglært 6

1.2 Flere vælger EUX 7

1.3 Kommunale forskelle i unges søgning 8

1.5 Social- og sundhedsuddannelsen er den største erhvervsuddannelse 9

1.6 Kun hver anden gennemfører en erhvervsuddannelse 10

1.7 Tilgang af faglærte til arbejdsmarkedet falder 11

1.8 Flere starter i skolepraktik 12

1.9 Stor forskel på erhvervsskolernes resultater 13

2 Erhvervsuddannelserne skal appellere mere til unges iværksætterdrømme 14

2.1 Unge har interesse for iværksætteri 14

3 Syv anbefalinger fra Lederne til at styrke erhvervsuddannelsernes iværksætterprofil 16

4 Erhvervsuddannelserne skal klæde unge på til at blive fremtidens ledere 18

5 To anbefalinger fra Lederne til at klæde unge på til at blive fremtidens ledere 18

6 Kvinder og mænd på erhvervsuddannelserne 19

6.1 Stor kønsforskel mellem uddannelsesretninger 19

6.2 Mere ligelig kønsfordeling på "kvindefag" 20

6.3 11 anbefalinger fra Lederne til at sikre en mere ligelig kønsfordeling på erhvervsuddannelserne 21

7 12 anbefalinger fra Lederne til generelt at øge antallet af erhvervsuddannede 23

8 Litteraturliste 26

1 Erhvervsuddannede er en mangelvare

I 2025 vil den forventede mangel på faglært arbejdskraft (erhvervsuddannede) udgøre 85.000 personer, jf. Danmarks Vækstråd (2016).

Der kan særligt forventes mangel på fagærte inden for det tekniske område som f.eks. industrioperatør, maskinsnedker, køletekniker m.fl.

Stort behov for faglærte fremover

Disse uddannelser optræder således sammen med 33 andre erhvervsuddannelser på Undervisningsministeriets liste over såkaldte fordelsuddannelser i 2018, hvor der forventes at være et særligt stort behov for arbejdskraft.

Den fremtidige mangel på de rette kompetencer, herunder faglærte, er anslået til at koste 85 mia. kr. i lavere nationalprodukt (BNP), jf. Danmarks Vækstråd (2016).

1.1 For få unge vælger at blive faglært til at dække behovet

Med erhvervsuddannelsesreformen i 2015 blev det en politisk målsætning, at andelen af unge, der går den *direkte* vej fra grundskolens 9. og 10. klasse til en erhvervsuddannelse, mindst skal op på 25 pct. i 2020 og 30 pct. i 2025.

Siden 2013 er denne andel kun steget svagt fra 18,8 pct. i 2013 til 19,4 pct. i 2018, jf. figur 1.

Figur 1

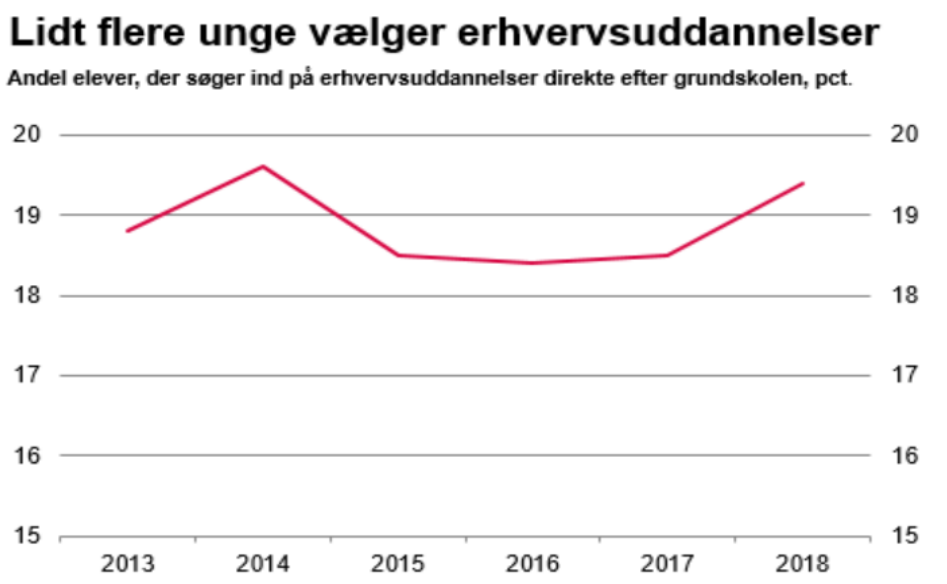

Kilde: www.uddannelsesstatistik.dk.

Lidt større søgning mod erhvervsuddannelser i 2018

Fra 2017 til 2018 steg tilgangen til erhvervsuddannelserne fra folkeskolen med 0,9 pct. point, hvilket er mere end de tidligere år.

Er der samme stigning i søgningen til erhvervsuddannelserne de kommende år, vil den politiske målsætning om, at 25 pct. af eleverne skal vælge en erhvervsuddannelse direkte efter grundskolen, være opfyldt i 2024. Det er fire år efter den politiske målsætning skulle være indfriet for at dække behovet på arbejdsmarkedet.

1.2 Flere vælger EUX

Tallene omfatter også tilgangen til den såkaldte EUX – som er den uddannelse, der kombinerer en erhvervsuddannelse og en erhvervsfaglig studentereksamen.

En gang ville hver tredje være faglært

Andelen af EUX-elever udgjorde i 2018 knap hver tredje af den samlede tilgang til erhvervsuddannelserne. Andelen har været stigende siden 2011, hvor de første elever fik mulighed for at påbegynde uddannelsen.

EUX har således ikke ført til, at flere unge søger erhvervsuddannelserne.

Boks 1

Manglende kendskab til erhvervsuddannelserne hos lærere

Mange lærere i folkeskolen tilkendegiver, at de har et begrænset kendskab til erhvervsuddannelserne.

43 pct. af lærerne i folkeskolen vurderer således, at de har et stort kendskab til det almene gymnasium, mens kun 12 pct. vurderer, at de har et stort kendskab til erhvervsuddannelserne.

Undervisningen i folkeskolens ældste klasser forbereder derudover især eleverne til at starte på gymnasiet, mens skolen i mindre grad orienterer eleverne mod erhvervsuddannelserne. 60 pct. af lærerne vurderer, at deres undervisning i høj grad forbereder eleverne til en almengymnasial uddannelse, mens kun 14 pct. vurderer, at undervisningen forbereder eleverne til de erhvervsrettede ungdomsuddannelser.

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut (2015), 'Skolers arbejde med at forberede

Går man tilbage til starten af 0'erne, var det knap hver tredje ung, der valgte en erhvervsuddannelse direkte efter grundskolen, jf. Undervisningsministeriet.

1.3 Kommunale forskelle i unges søgning

Der er store kommunale forskelle på, om den politiske målsætning om, at 25 pct. af unge efter folkeskolen vælger en erhvervsuddannelse er opfyldt.

I 28 pct. af kommunerne, svarende til 27 kommuner, er søgetallet på mere end 25 procent, mens 6 kommuner endda har et søgetal på over 30 pct., jf. Agenda (2018)).

Der er imidlertid også en række steder i landet, hvor søgningen til erhvervsuddannelserne er under 10 pct. af en årgang, Her ligger ni kommuner – alle i hovedstadsområdet, jf. Agenda (2018).

Der er derfor et potentiale for at høre søgningen til erhvervsuddannelserne.

1.4 Potentiale for flere faglærte

Erhvervsuddannelserne har dog potentiale til at kunne rekruttere flere elever direkte fra folkeskolen, idet hver fjerde af de elever, der endte med at vælge gymnasiet, havde overvejet en erhvervsuddannelse i stedet, jf. KORA (2016). Man kan således ikke sige, at der generelt blandt de unge er et negativt syn på erhvervsuddannelserne.

Manglende kendskab til erhvervsuddannelse hos lærere

Blandt årsagerne til faldet i søgningen mod erhvervsuddannelserne kan peges på, at unges kendskab til erhvervsuddannelserne generelt har været faldende, idet lærere og vejledere i grundskolen har et begrænset kendskab til uddannelserne, jf. boks 1. Faldet i andelen af unge, der vælger en erhvervsuddannelse siden starten af 0'erne, modsvares af en næsten tilsvarende stigning i andelen af unge, der vælger en gymnasial uddannelse.

En del af disse unge påbegynder dog senere en erhvervsuddannelse.

Det kan forventes, at knap 10 pct. af en ungdomsårgang fuldfører både en gymnasial uddannelse og en erhvervsuddannelse, jf. Undervisningsministeriets profilmodel (2018).

For mange i denne gruppe ville det have været en fordel for både dem selv og for samfundet, hvis de havde taget den direkte vej til en erhvervsuddannelse umiddelbart efter folkeskolen.

Ændringen i unges søgemønster betyder, at med den nuværende uddannelsesadfærd vil mindre end hver femte (19,1 pct.) fra den ungdomsårgang, der afsluttede 9. klasse i 2016, få en erhvervsuddannelse i løbet af de kommende 25 år. Det er et fald på 15 pct. point i forhold til årgang 2000, hvor godt 34 pct. af en ungdomsårgang forventedes at fuldføre en erhvervsuddannelse, inden årgangen fylder 40 år. Det svarer til et fald på 1 pct. point pr. år i løbet af de sidste godt 15 år, jf. Undervisningsministeriets profilmodel (2018).

1.5 Social- og sundhedsuddannelsen er den største erhvervsuddannelse

Mange uddannelses-muligheder

Der er i alt 106 erhvervsuddannelser, som den enkelte kan vælge imellem. Blandt de største uddannelser er social- og sundhedsuddannelsen, kontoruddannelsen m. specialer og uddannelser inden for detailhandel, jf. figur 2.

Figur 2

10 største erhvervsuddannelser

Antal fuldførte, 2017

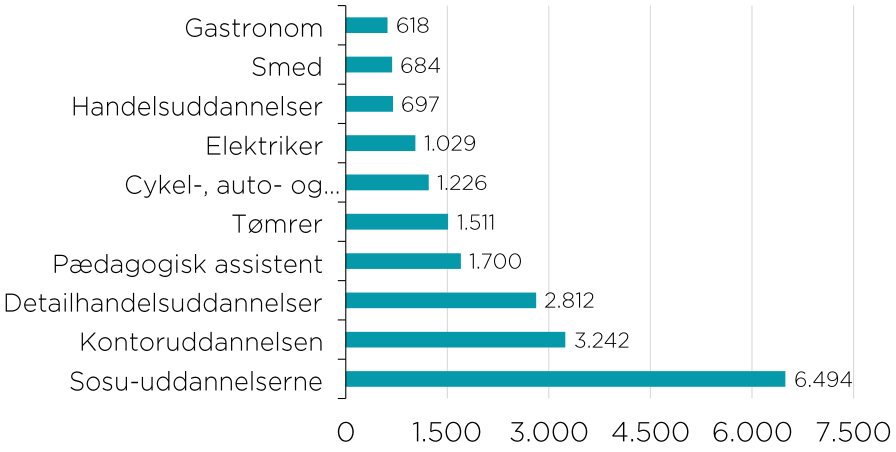

Kilde: Statistikbanken (UDDAKT34).

8,7 pct. af en ungdomsårgang forventes ikke at gennemføre en ungdomsuddannelse, jf. Undervisningsministeriets profilmodel (2018). Det er bl.a. af hensyn til denne gruppe, at der er udviklet en ny såkaldt forberedende grunduddannelse, FGU.

1.6 Kun hver anden, som påbegynder, gennemfører en erhvervsuddannelse

Med erhvervsuddannelsesreformen i 2015 blev det en politisk målsætning, at andelen af unge, der fuldfører en påbegyndt erhvervsuddannelse, skal stige fra 52 pct. i 2012 til mindst 60 pct. i 2020 og mindst 67 pct. i 2025.

Knap hver anden fuldfører

Kun ca. hver anden elev fuldførte en påbegyndt erhvervsuddannelse i 2017. Det er et fald på 2 pct. point siden 2012, jf. figur 3.

Figur 3

Hver anden fuldfører erhvervsuddannelse

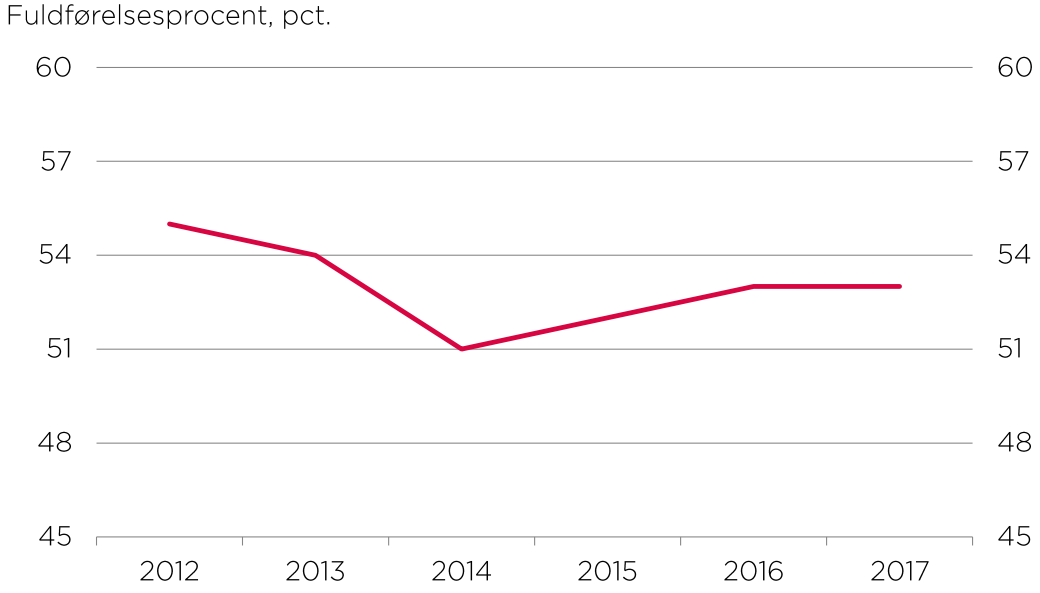

Kilde: www.uddannelsesstatistik.dk.

Der er således lang vej til at realisere erhvervsuddannelsesreformens mål om, at fuldførelsen på erhvervsuddannelserne skal stige fra 52 pct. i 2012 til mindst 60 pct. i 2020 og mindst 67 pct. i 2025.

Potentiale i at sikre, at flere gennemfører en erhvervsuddannelse

Der er derfor et stort potentiale i at øge antallet af elever, som gennemfører en erhvervsuddannelse.

1.7 Tilgang af faglærte til arbejdsmarkedet falder

Konsekvensen af den lavere søgning til erhvervsuddannelserne, og at en faldende andel af eleverne gennemfører, er, at siden 2010 har færre personer afsluttet en erhvervsuddannelse. Det er navnlig inden for de seneste fem år, at der er sket et markant fald. Knap 4.000 færre fuldførte en erhvervsuddannelse i 2017 sammenlignet med 2012. Det svarer til et fald på knap 11 pct., jf. figur 4.

Figur 4

Færre afslutter erhvervsuddannelse

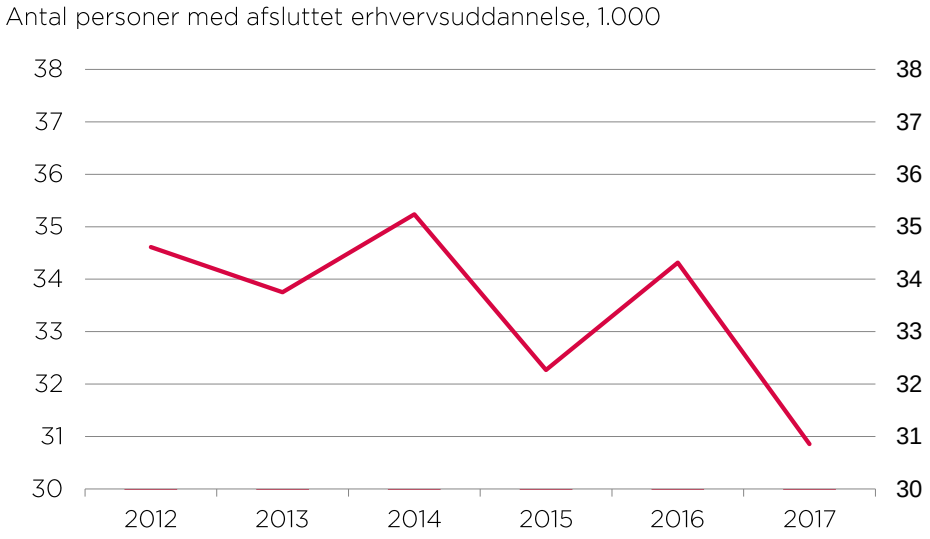

Kilde: www.statistikbanken.dk.

1.8 Flere starter i skolepraktik

En erhvervsuddannelse er en uddannelse, der veksler mellem undervisning og praktik. Praktikken kan gennemføres både på en virksomhed og i såkaldt skolepraktik.

Det kan have betydning for unges mulighed for at gennemføre uddannelsen, om de kan opnå en praktikplads.

I de to første måneder af 2018 er der sket en stigning i antallet af uddannelsesaftaler med en virksomhed på knap 11 pct. sammenlignet med samme periode i 2017. Det svarer til ca. 750 praktikpladser. Samtidig er der sket et fald i tilgangen til skolepraktik.

74 pct. flere i skolepraktik siden 2010

Der har dog siden 2010 været en tendens til, at en større andel af eleverne gennemfører (dele af) erhvervsuddannelsen i skolepraktik. I 2017 blev der således optaget mere end 8.000 elever i skolepraktik – det er 74 pct. flere sammenlignet med 2010. Omvendt er antallet af elever med en uddannelsesaftale med en virksomhed faldet med knap 6.000 svarende til et fald på 12 pct., jf. figur 5.

Figur 5

Flere elever i skolepraktik

Antal elever optaget på erhvervsuddannelser, 1.000

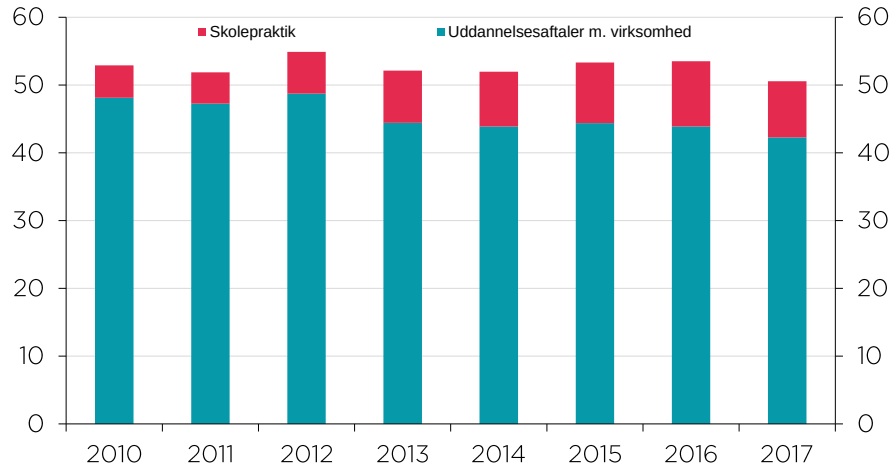

Kilde: Undervisningsministeriets praktikpladsstatistik (PRK), Databanken.

1.9 Stor forskel på erhvervsskolernes resultater

Der er stor forskel på, i hvilken grad erhvervsskolerne formår at fastholde de unge i en erhvervsuddannelse.

Der er tilsvarende stor forskel på, i hvilken grad elever opnår en praktikplads efter grundforløbet.

I en sammenligning af erhvervsskolerne, hvor skolerne placeres i tre grupper, har 14 pct. point flere af eleverne en praktikplads på de bedste skoler (gruppe 1) i forhold til, hvad man ville forvente ud fra skolernes rammevilkår. På de dårligste skoler er der 13 pct. point færre elever,

der kommer i praktik i forhold til, hvad rammevilkårene ville tilsige, jf. Undervisningsministeriet (2015).

Boks 2

Kort om erhvervsskolernes praktikpladsopsøgende indsats

Erhvervsskolerne har det overordnede ansvar for praktikplads og det opsøgende arbejde.

Skolerne modtager finansiering til opgaven. Staten yder tilskud til praktikpladsopsøgning og vejledning af elever om praktik og beskæftigelsesmuligheder. Tilskud udbetales efter et årligt fastsat måltal for antal registrerede uddannelsesaftaler pr. tilskudsmodtagende institution.

Tilskud pr. uddannelsesaftale til og med måltallet =7.400 kr. pr. uddannelsesaftale i 2018.

Desuden yder staten tilskud til formidling af uddannelsesaftaler (af min. tre måneders varighed) med arbejdsgivere, der ikke har haft en uddannelsesaftale med en elev de seneste fem år. Tilskuddet er på Finansloven for 2018 fastsat til 4.520 kr. pr. uddannelsesaftale.

De faglige udvalg for de enkelte erhvervsuddannelser forventes også at bidrage til at tilvejebringe praktikpladser.

2 Erhvervsuddannelserne skal appellere mere til unges iværksætterdrømme

Faglærte har historisk skabt mange store virksomheder i Danmark. Det gælder f.eks. virksomheder som LEGO, Vestas m.fl.

Iværksættere med faglært baggrund klarer sig godt

Det går også iværksættere med en faglært baggrund godt. Virksomheder oprettet af faglærte har den højeste overlevelsesrate sammenlignet med virksomheder etableret af personer med en videregående uddannelse. I perioden 2005-09 blev der skabt i alt 88.000 nye virksomheder, heraf overlevede ca. 50.000 tre år efter, svarende til ca. 57 pct.

Virksomheder etableret af faglærte havde en overlevelsesrate på knap 62 pct., mens raten for virksomheder oprettet af personer med en videregående uddannelse var ca. 55 pct., jf. AE (2015).

Virksomheder oprettet af faglærte i perioden 2005-09 stod samtidig for næsten halvdelen af jobskabelsen blandt nye virksomheder (ekskl. iværksætteren), jf. AE (2015).

Blandt iværksættere var der i 2013 lidt flere personer, der har en videregående uddannelse end en erhvervsuddannelse. Således havde 37 pct. af iværksætterne en faglært baggrund, mens andelen af iværksættere med en videregående uddannelse udgør 41 pct., jf. DE (2017).

2.1 Unge har interesse for iværksætteri på erhvervsuddannelserne

To ud af tre elever på erhvervsuddannelserne anser det for vigtigt, at uddannelsen fører til, at de på sigt kan blive selvstændigt erhvervsdrivende, jf. Center for Ungdomsforskning (2011).

Iværksætteri-undervisning styrker iværksætter-drømme

Når elever oplever, at der er et stærkt fokus på entreprenørskab og entreprenøriel undervisning, er deres tillid til egen evne til at agere entreprenørielt højere og deres skoleengagement og studiemotivation stærkere, jf. FFE (2017).

Boks 3

Eksempel på iværksætterprofil på erhvervsskole

Videncenter Energi på Den jyske Haandværkerskole i Hadsten

Videncenter Energi netværker om temaet energi med virksomheder lokalt, nationalt og internationalt. Videncenter Energis netværk er basis for erfaringsudveksling om teknologier og nyt på energiområdet.

Den jydske Haandværkerskole (DjH) har konsulent- og formidlerrollen, og samler trådene mellem virksomheder og andre sparringspartnere og spreder viden indsamlet gennem uddannelsesaktiviteter med fællestemaet energi. I netværket opstår spændende projekter mellem virksomhederne i netværket og Den jydske Haandværkerskole. Både skolens elever og undervisere er aktive udviklingspartnere – det giver synergi og styrker begge veje.

Kilde: https://djhhadsten.dk/videncenter-energi/om-videncenter-energi.

Begrænset fokus på værksætteri på erhvervs-uddannelser

Sådan er der fokus på innovation og iværksætteri i erhvervsuddannelserne i dag

Med erhvervsuddannelsesreformen i 2015 kom der mere fokus på innovation i uddannelserne. Af hovedbekendtgørelsen (§1, stk.3) fremgår således:

"*Uddannelserne skal i almindelighed bidrage til udviklingen af elevens innovative og kreative kompetencer med henblik på elevens deltagelse i produkt- og serviceudvikling og erhvervelse af forudsætninger for etablering af egen virksomhed.*"

Det er konkret udmøntet ved, at der indgår 1 uges obligatorisk undervisning i innovation på grundforløb 1 – det vil sige på uddannelsens helt indledende del.

Men samtidig er fokus på iværksætteri – forstået som holistisk virksomhedsforståelse – helt fraværende i uddannelsernes obligatoriske del. Iværksætterfaget er valgfrit.

Det er således vigtigt at sondre mellem innovation og iværksætteri, hvor sidstnævnte knytter sig specifikt til at få kendskab til drift og opstart af en virksomhed.

Kilde: Lov om erhvervsuddannelser

3 Syv anbefalinger fra Lederne til at styrke erhvervsuddannelsernes iværksætterprofil

For at understøtte iværksætteri blandt faglærte og dermed en fortsat høj virksomhedskabelse er der brug for, at uddannelsessystemet understøtter en stærk iværksættertradition blandt faglærte.

Men der er også – ikke mindst – brug for at understøtte vækstambitioner hos faglærte iværksættere med henblik på etablering af flere såkaldte scale-ups - vækstiværksættere.

Entreprenørskabsundervisning kan desuden bidrage til øget fastholdelse på erhvervsuddannelserne. Det gælder især for udfordrede elever. De bliver mere engagerede og motiverede i deres skolearbejde, og de får større selvtillid, jf. Fonden for Entreprenørskab (2017).

På den baggrund lægger Lederne op til, at der kommer et forstærket fokus på iværksætteri i erhvervsuddannelserne, som kan skubbe yderligere til den positive udvikling, hvor flere elever deltager i

innovations- og entreprenørskabsundervisning, jf. Fonden for Entreprenørskab (2017).

Iværksætterdrømme hos unge skal vækkes på erhvervsuddannelserne med følgende initiativer:

1. Iværksætteri skal indgå som en del af formålsparagraffen for erhvervsuddannelserne, hvormed der kan sendes det klare signal til unge og deres forældre, at man med en erhvervsuddannelse er klædt godt på til at gøre karriere som iværksætter.

2. Regeringen skal fastsætte mål for, hvor mange unge der syv år efter afsluttet erhvervsuddannelse skal være i gang som iværksætter.

3. Erhvervsuddannelsernes profil som iværksætteruddannelse skal styrkes ved, at der indføres et nyt iværksætterifag.

4. Eleverne på erhvervsuddannelserne skal have adgang til erhvervsfaglige iværksættermiljøer eller hubs ved, at erhvervsskoler og elever får adgang til erhvervsakademiernes tilbud til studenteriværksættere.

5. Erhvervsskolerne skal forpligtes til at indgå i et bredere samarbejde med lokale klynger og/eller vidensmiljøer om at skabe et udviklings- og iværksættermiljø, hvor elever tilbydes mulighed for aktiv medvirken i udvikling af nye produkter mv.

6. Kommunerne og erhvervsskolerne bør oprette tilbud om sommerskoler med fokus på iværksætteri for elever i grundskolen og for elever på erhvervsuddannelserne. På kurserne vil erfarne iværksættere kunne undervise og rådgive unge om deres idéer.

7. De erhvervsuddannedes job- og karrieremuligheder i forhold til ledelse, iværksætteri og videreuddannelse skal i fokus og synliggøres bedre på Uddannelsesguiden, ug.dk.

   Det skal ske ved, at det under de enkelte uddannelser klart fremgår, hvilke karrieremuligheder der er i forhold til ledelse og iværksætteri,

   Det skal også ske ved, at der på uddannelserne udvælges en række rollemodeller, der kan være til inspiration for unge og deres forældre.

   Rollemodellerne skal både være kvindelige og mandlige unge med en faglært uddannelse og forældre til unge, der har taget en erhvervsuddannelse.

4 Erhvervsuddannelserne skal klæde unge på til at blive fremtidens ledere

Faglærte har brug for ledelses-kompetencer

Mange faglærte får på et tidspunkt i deres karriere en lederfunktion eller starter egen virksomhed, jf. oven for. Som leder og som iværksætter har man brug for en række grundlæggende ledelsesredskaber – det kan handle om projektledelse, driftsledelse, personaleledelse mv.

For at lykkes med en karriere som leder eller iværksætter, er det afgørende, at man er i stand til at lede – og evt. lede sin egen virksomhed.

Erhvervsuddannelserne bør derfor forberede eleverne på ledelse som fag, som derfor også bør indgå som en integreret del af erhvervsuddannelsernes faglighed.

5 To anbefalinger fra Lederne til at klæde unge på til at bliver fremtidens ledere

Erhvervsuddannelserne skal klæde unge på til at blive fremtidens ledere med følgende initiativer:

8. På hovedforløbet skal eleverne introduceres til ledelse. Det skal ske ved, at ledelse som fag integreres i de enkelte fag i erhvervsuddannelserne.

   Det skal ske ved, at bekendtgørelsen og fagbeskrivelser ændres og sikrer, at eleverne introduceres til:

   - de ledelsesmæssige rammer for produktion og service på praktikvirksomhederne/institutionerne – hvordan ledes virksomheden, og hvordan ledes samarbejdet med eksterne leverandører, kunder?
   - projektledelse og projektstyring, dvs. opnå indsigt i betydningen af de ledelsesmæssige rammer for gennemførelse af projekter (f.eks. et bygge-anlægsprojekt)
   - de ledelsesmæssige krav og udfordringer, man typisk møder som iværksætter (jf. også forslag vedr. iværksætteri)

9. Eleverne skal have mulighed for at vælge (ekstra) valgfag om ledelse, f.eks. moduler fra den grundlæggende lederuddannelse (på AMU-niveau).

6 Kvinder og mænd på erhvervsuddannelserne

I 2017 færdiggjorde 30.857 personer en erhvervsuddannelse, hvoraf 41 pct. var kvinder, og 49 pct. var mænd, *jf. tabel 1.*

Tabel 1

Personer, der har fuldført erhvervsuddannelse i 2017

	Fuldførte	Andel
	Personer	Pct.
Mænd og kvinder i alt	30.857	100
Mænd	15.215	49
Kvinder	15.642	51

Kilde: Danmarks Statistik

Siden 2009 har der været en stort set ligelig andel mellem kvinder og mænd, som færdiggør en erhvervsuddannelse samlet set, jf. figur 6.

Figur 6

Samlet set er der lige mange af hvert køn

Personer med fuldført erhvervsuddannelse fordelt på køn, 2005-2017

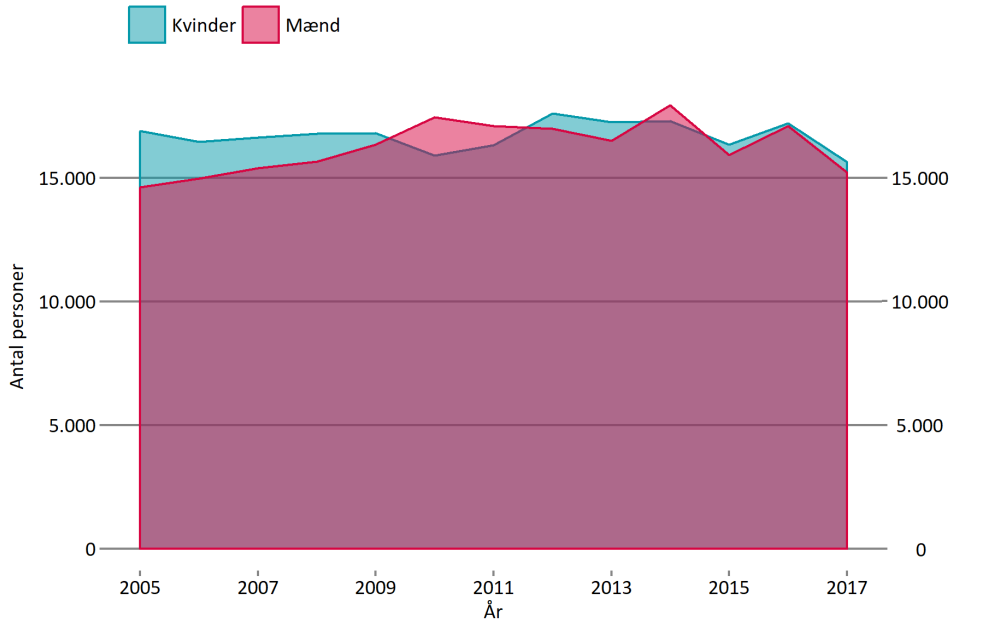

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Den ligelige fordeling samlet set på erhvervsuddannelserne dækker over betydelige forskelle på tværs af erhvervsuddannelserne.

6.1 Stor kønsforskel mellem uddannelsesretninger

Få piger på de traditionelle mandefag

Ligheden i fordelingen af køn dækker over betydelige forskelle mellem erhvervsuddannelserne., jf. figur 7.

Figur 7

Kvinder og mænd vælger forskelligt

Personer med fuldført erhvervsuddannelse fordelt på køn og uddannelse (pct.), 2017

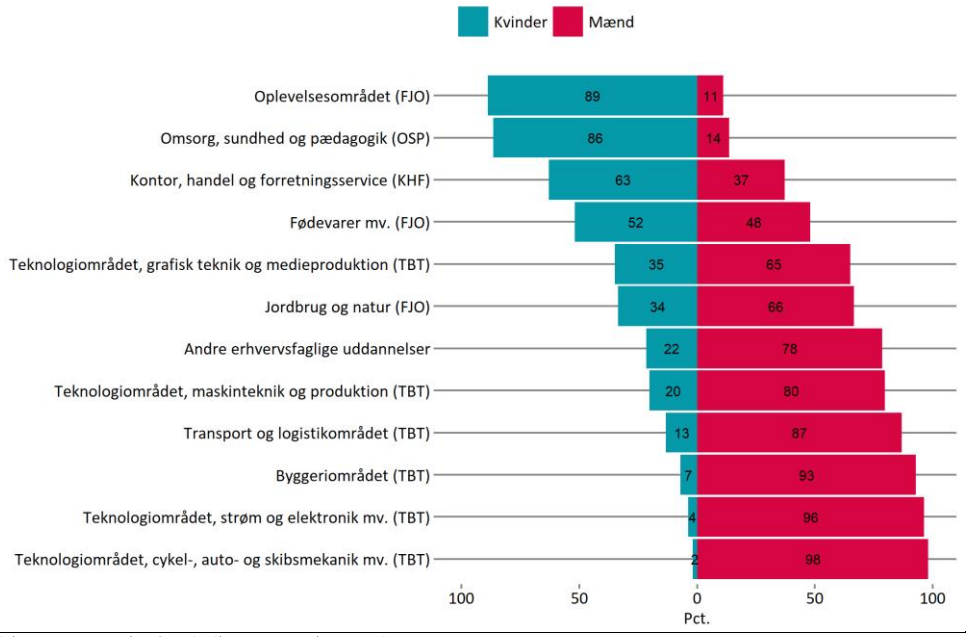

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

For eksempel er 86 pct. kvinder af dem, som færdiggjorde en erhvervsuddannelse inden for omsorg, sundhed og pædagogik. Tilsvarende var andelen 2 pct. inden for teknologiområdet, cykel-, auto- og skibsmekanik.

6.2 Mere ligelig kønsfordeling på "kvindefag"

På de traditionelle "kvindefag" inden for pædagogik og sundhed er der kommet en mere ligelig kønsfordeling i perioden 2005 til 2017. Inden for de traditionelle "mandefag" er der imidlertid ikke kommet relativt flere kvinder.

Andelen af kvinder er særligt faldet på følgende uddannelser:

- Pædagogiske uddannelser. Fra 85 pct. i 2005 til 73 pct. i 2017.
- Sundhed, omsorg og pædagogik i øvrigt. Fra 83 pct. i 2005 til 67 pct. i 2017.
- Serviceassistent. Fra 93 pct. i 2005 til 82 pct. i 2017.
- Social- og sundhedsuddannelsen. Fra 94 pct. i 2005 til 90 pct. i 2017, jf. figur 8.

Figur 8

Flere mænd i uddannelser til "kvindefag"

Ændring i andel af kvinder med fuldført erhvervsuddannelse (pct.), 2005- 2017

Kilde: Danmarks Statistik.

6.3 11 anbefalinger fra Lederne til at sikre en mere ligelig kønsfordeling på erhvervsuddannelserne

Erhvervsuddannelser skal også appellere til kvinder med følgende initiativer:

Kvinders interesse for erhvervsuddannelserne skal starte allerede i folkeskolen.

10. Grundskolen og uddannelsesvejledere skal have større fokus på at modvirke det kønsbetingede uddannelsesvalg gennem undervisningens tilrettelæggelse ved at udfordre piger og drenge på deres uddannelsesvalg gennem udskolingslinjer med særlige fagrettede profiler i grundskolen

    Derfor skal Undervisningsministeriet udarbejde materiale om den kønsneutrale vejledning til folkeskoler og uddannelsesvejledere.

Erhvervsuddannelserne skal gøres til et mere attraktivt uddannelsesvalg for kvinder:

11. Der bør formuleres et måltal for 2025 for en mere ligelige fordeling af kønnene på erhvervsuddannelserne, og der skal udarbejdes en årlig statusmåling på de enkelte skoler, som offentliggøres på www.uvm.dk.

    De enkelte erhvervsskoler skal fastsætte mål for, hvordan en evt. skæv kønsfordeling skal ændres, således at de nationale mål bliver opfyldt.

    Undervisningsministeriet følger årligt op på, hvorvidt skolerne rykker på de fastsatte mål, og hvorvidt skolerne kan justere indsatsen for at ændre kønssammensætningen på uddannelsen.

12. Bekendtgørelsen for erhvervsuddannelserne justeres således, at erhvervsskolerne forpligtes til at udarbejde ordensregler for sexchikane. I dag fremgår det, at skolerne kan udstede ordensregler mod mobning. Da sexchikane er en særlig og meget alvorlig form for mobning, skal det indskærpes, at erhvervsskolerne skal udarbejde ordensregler, der dels forebygger sexchikane og dels kan håndtere det, hvis der opstår sexchikane over for eleverne.

13. I introduktionen til en erhvervsuddannelse skal det være klart for de unge, at sexchikane er forbudt. Samtidigt skal de unge også klædes på til at kunne sige fra, hvis man møder sexchikane. Derfor skal Undervisningsministeriet udarbejde relevant materiale herom. Heri skal bl.a. indgå råd og guidelines, der gør det nemt for lederne og lærere at forebygge og håndtere sexchikane hos eleverne.

14. De faglige udvalg skal pålægges – efter opdrag fra Rådet for Erhvervsuddannelser (REU) – at revidere uddannelsernes fag med vægt på at tilføre fagene nye dimensioner, f.eks. med større vægt på design og innovation. Det kan også handle om at kommunikere fagets betydning i bredere forstand – f.eks. it som ikke blot en teknisk "dims", men som en samfundsforandrende teknologi osv.

15. På ug.dk og lignende sider, hvor unge og deres forældre henter information om karriere- og uddannelsesvalg, skal Undervisningsministeriet sikre, at f.eks. erhvervsuddannelser, der i

dag har en overvægt af mænd, på billeder viser begge køn. (MELLEMRUM!)

16. Der skal afsættes en pulje til udvikling og forsøg med nye toninger af eksisterende erhvervsuddannelsesprofiler på det tekniske område. De nye toninger skal appellere mere til pigerne.

17. Virksomhederne og erhvervsskolerne skal i samarbejde finde og beskrive rollemodeller med faglærte kvinder, også kvinder i lederkarriere. Formålet er, at rollemodellerne kan bruges til at skabe interesse på uddannelser, hvor kvinder i dag er underrepræsenteret.

18. Virksomheder og erhvervsskoler skal i samarbejde finde og beskrive virksomheder, som har kvinder under uddannelse eller færdiguddannede faglærte ansatte. Formålet er, at virksomhedsrollemodellerne kan vise andre virksomheder, som måske ikke har både kvindelige og mandlige elever, hvordan de f.eks. tiltrækker kvindelige elever.

19. Der skal udvikles et mere kønsneutralt studiemiljø på erhvervsskolerne.

20. Flere unge – og særligt piger – skal motiveres i grundskolen til at vælge en erhvervsuddannelse. F.eks. gennem udvikling af mere praksisfaglige undervisningsmiljøer og undervisning i iværksætteri (drift af egen virksomhed mv.) på mellemtrin og i udskolingen. Det kan med fordel ske i et intensiveret samarbejde med erhvervsskoler og virksomheder inden for rammen af åben skole som led i folkeskolereformen understøttet af kommunale Erhvervsplaymaker-ordninger el. lign.

7 12 anbefalinger fra Lederne til generelt at øge antallet af erhvervsuddannede

Med baggrund i disse tendenser er der behov for nye politiske initiativer, der kan få flere unge til at vælge en erhvervsuddannelse, men også til at sikre, at flere unge gennemfører den erhvervsuddannelse, som de er påbegyndt.

Lederne har seks anbefalinger, der kan bidrage til at øge unges valg af erhvervsuddannelserne, jf. boks.

Flere unge skal vælge en erhvervsuddannelse med følgende initiativer:

21. 10. klasse afskaffes i sin nuværende form. 10. klasse målrettes i stedet unge med særligt behov og flyttes til erhvervsskolerne (enten som EUD10 eller 20/20-ordning mv.).

22. Karakterkravet for optag på en gymnasial uddannelse skærpes. Fra 2019 skal elever, der ønsker at tilmelde sig gymnasiet, have mindst 5 i alle afsluttende standpunktskarakterer og suppleret med krav om f.eks. 3 (mod i dag 2) i gennemsnit af alle prøvekaraktererne (alternativt, at der indføres dimensionering (kvoter) af alment gymnasium (stx))

23. Kommunerne skal understøtte erhvervsuddannelsesreformen ved at fastsætte målsætninger for, hvor mange unge der skal påbegynde en erhvervsuddannelse direkte efter grundskolens 9. og 10. klasse i hhv. 2020 og 2025.

    Målsætningerne skal fastsættes individuelt for hver kommune og afspejle forskelle i overgangsfrekvens til erhvervsuddannelserne. Målsætninger skal være knyttet op til regeringens målsætninger for flere erhvervsuddannede.

    Opfyldelsen af målsætninger i kommunerne skal kunne følges på uvm.dk, samme sted som følger regeringens mål for flere erhvervsuddannede. Kommunernes opfyldelse af målene drøftes en gang årligt i aftalekredsen bag trepartsaftale II fra august 2016.

24. Virksomhederne skal have en øget tilskyndelse til at oprette praktikpladser. Merbidraget (Praktikplads-AUB) på 27.000 kr. pr. elev, som en virksomhed mangler at ansætte i forhold til sit måltal, skal øges.

25. Unge, der afbryder en gymnasial uddannelse, skal inden for en uge indkaldes til møde med UU-centret eller jobcentret og på mødet have grundig vejledning af UU-center/jobcenter om muligheden for at vælge en erhvervsuddannelse. Det bør undersøges, om indkaldelsen kan ske automatisk, når den unge afbryder en gymnasial uddannelse.

26. Unge, der er påbegyndt en gymnasial uddannelse, og som hellere vil starte på en erhvervsuddannelse, skal have lettere ved at foretage skift til en erhvervsuddannelse gennem bedre meritmuligheder.

Der er behov for nye politiske initiativer, der kan få flere unge til at gennemføre en erhvervsuddannelse.

Lederne har seks anbefalinger, der kan bidrage til at sikre, at flere unge gennemfører en påbegyndt erhvervsuddannelse.

Bedre fastholdelse af elever i erhvervsuddannelse med følgende initiativer:

27. Erhvervsskolernes incitament til at tilvejebringe flere praktikpladser skal skærpes ved, at manglende opfyldelse af måltal skal medføre økonomiske sanktioner. Ved manglende opfyldelse af måltal udløses et negativt tilskud pr. aftale på 7.400 kr. (svarende til tilskuddet pr. opfyldt aftale).

28. Erhvervsskolernes resultater af den praktikpladsopsøgende indsats skal måles og fremstilles på uvm.dk, så det er klart, hvilke skoler der gør det godt, og hvilke skoler der kan forbedre deres indsats (i stil med jobindsats.dk, der måler jobcentrenes indsats). Det skal være muligt at lave sammenligninger på uvm.dk.

    På den måde bliver det muligt at have årlige drøftelser heraf i Rådet for erhvervsuddannelserne og i aftalekredsen bag trepartsaftale II fra august 2016.

29. Erhvervsskolernes praktikpladsindsats skal ske i et samarbejde med de kommunale jobcentre, der allerede har en bred virksomhedskontakt. Der skal derfor indføres krav om fast løbende koordination og samarbejde mellem erhvervsskoler og jobcentre. Ansvaret for opgaven bør dog fortsat være entydigt placeret på erhvervsskolerne understøttet af arbejdsmarkedets parter i regi af de faglige udvalg.

30. Erhvervsskolerne skal have langt stærkere incitament til at realisere erhvervsuddannelsesreformens mål om lavere frafald.

    Derfor skal færdiggørelsestaxameterets (grundforløb 2) andel af undervisningstilskuddet hæves.

31. Der skal etableres et gensidigt forpligtende samarbejde mellem kommuner og erhvervsskoler med fokus på frafaldstruede unge (mentorprogrammer mv.), men med udgangspunkt i en klar placering af ansvaret på erhvervsskolerne.

32. Erhvervsskolerne skal følge mere konsekvent op over for elever med stort fravær gennem tidlig indsats (samtaler mv.). Derfor skal der indføres krav om løbende samtaler/opfølgning over for unge med stort fravær.

8 Litteraturliste

Agenda (2018), Hovedstaden halter efter resten af landet i uddannelsen af faglærte. 23. april 2018.

Center for Ungdomsforskning (2011), Motivation i erhvervsuddannelserne.

Danmarks Evalueringsinstitut (2015), Skolers arbejde med at forberede elever til ungdomsuddannelse.

Dansk Erhverv (2017), Portræt af iværksætterne (Analysenotat).

Finansministeriet 2018. Finanslov 2018.

Fonden for Entreprenørskab (2017), Projekt fagligt entreprenørskab i erhvervsuddannelserne.

Fonden for Entreprenørskab (2017), Fra ABC til Ph.d.. - Kortlægning af entreprenørskabsundervisning i det danske uddannelsessystem 2016/2017.

KORA (2016), Grundforløb på erhvervsuddannelserne inden reformen – Baselinemåling.

Danmarks Vækstråd (2016), Rapport om Kvalificeret Arbejdskraft.

Regeringen (2016), Redegørelse om Vækst og Konkurrenceevne.

Undervisningsministeriet (2015), Praktikpladspotentiale og benchmarking af erhvervsskolerne (Analysenotat udarbejdet af Deloitte for Undervisningsministeriet).

Undervisningsministeriet (2018). Stor forskel i søgning til erhvervsuddannelser blandt kommunerne (https://uvm.dk/aktuelt/nyheder/uvm/ugens%20tal/180108-stor-forskel-i-soegning-til-erhvervsuddannelser-blandt-kommunerne).